

Det var om våren

Ännu kan man möta någon enda av den gamla stammen av skogens och de stora mödornas män, vars tillvaro har varit en obruten kedja av hårt arbete, mödor och faror.

Visst arbetas det väl hårt i skogarna ännu i dag med både huggning och körning, men skillnaden är stor på många sätt: De primitiva skogshärbena för folk och hästar finns dess bättre inte längre, de milslånga körvägarna körs inte längre med häst, dagverken görs betydligt kortare än förr, fordonen har förbättrats och för huggaren blev motorstegen en revolution till det vida bättre. Skogsbolagen håller nu folk som förbereder drivningarna, ordnat vägar m. m. Och det som förbättrats allra mest och som är det viktigaste är förtjänsterna, även om man beräknar penningvärdet.

Som sagt finns det en och annan kvar av den hårda tidens män, men att någon av dem ännu är mitt uppe i samma arbete är sällsyntare.

Jag gjorde här förtiden ett besök hos en av dem, August Larsson i Nordsjö, (alias "Larssons August") och fick en intressant och givande pratstund. Larsson fyller 75 år i år, och även i vinter har han kört i skogen. Han sa själv att i vinter hade han kört i det värsta berg han någonsin varit, men han har heller inte tvärslut tjänat in så mycket som i vinter.

När stambanan byggdes genom våra bygder, var större delen av rallarna från södra Sverige, många från Småland. En av de många var från Främsstads sn i Skaraborgs län och hette Anders Larsson. Han var född 1851. Han mätte förtid trevård i Undersvik, ty han blev kvar där och gifte sig med en av bygdens döttrar. Den äldsta av sönerna blev August i denna intervju. Anders Larsson blev kvar i det egentliga Undersvik i fyra år för att sedan flytta, inte ur socknen men till Dalsjö, vilket ju ligger mera i anslutning till Utrosocknen. Anders Larsson var en man med stor energi, hedertlig, gladlynt och med fasta principer. Genom att han behöll sin västergötiska dialekt kom han att språkligt skilja sig från bygdens folk.

Dalsjö storbetädlar som släpkesort var då lingsedan förtid, och stället var inget i det Gosen att dra fram en familj på tio barn, som det blev med tiden. Men Anders Larsson klarade saken.

Fastän man tycker att Dalsjö ligger

nog långt bort i skogen, tyckte inte

Anders Larsson det. Omkring 4 km öster

om Dalsjö låg en liten fäbodvall, och där

hade Larsson en lång följd av år sitt

sommarviste. Längre bort i vildmarken, längre bortom skogarna och bergen drog Larsson med barokkaran, med korna och hästen. Det fanns lite myrmark att odla vid vallen, och det utnyttjade Larsson. Så var det nära till kolningstrakterna. Det var grödan från myrödlingsarna samt skogsbetet, som höll liv i korna och korna höll liv i familjen, kolmilorna gav de oundgängliga kontanterna, som gjorde det möjligt för familjen att leva vidare.



August Larsson.

Sonen August var äldst av pojkar och fick först axla bördorna, som inte blev av det lätta slaget. Det blev att arbeta på de av naturen rätt magra Åkerlapparna, oändliga ängsalltar under heta somrardagar, det tyngsta arbetet blev i skogen, med timmerlassen och vid milorna.

Skolgången blev ett problem, ty det fanns ingen skola i Dalsjö och det var långt till Bogården och usel väg. Det blev småskola i Dalsjö några veckor om året längre fram, då den Larssonska familjen blev stor nog. Men tro inte att August kom ut i livet som hedning: Far och mor kunde både läsa, skriva och räkna. Skriv- och läseböcker kunde hämtas i Bogårdens skola, och pappa Larsson gav lixor innan han drog till skogen, och "nåde" August om han inte kunde dem när pappa kom hem. I två halv-terminer kompletterade August sina kunskaper i Bogårdens skola och blev godkänd att gå och läsa. Läsningsen försiggick i sockenstugan i Undersvik, dit han ju hörde. Men vägen dit från Dalsjö var inte den bästa varken vinter eller vår. Far åkte

upp ett skidspår spikrakt från Dalsjö över Or, och det blev Augusts kyrkväg. På våren, när isen inte bar, måste han ligga över i Undersvik. Året efter läsningsen var August i Nor i Järvsö och körde lera vid ett tegelbruk. Betalningen var 75 öre om dagen jämte maten. Sedan blev det mest skogen med far och bröder, efterhand de växte till.

År 1910 hade Anders Larsson fått nog av Dalsjö och tog de fyra yngsta barnen med och flyttade till Laske-Vedum. Den äldsta av dessa flyttade dock åter till Dalsjö.

Så övertog August gården i Dalsjö, gifte sig år 1911. Barnen kommo i rask följd förr i tiden, och redan 1922 fanns det åtta pigga och livskraftiga ättlingar i familjen. Men skolgången blev åter ett problem. Det fanns ju några familjer till i Dalsjö, vilkas barn gingo till Bogården. Men August Larsson köpte 1920 Östgården i Nordsjö och kom då i ett bättre läge för barnen. Så kämpade sig August Larsson och hans trogna maka igenom de dryga åren med de många barnen, alltid med glatt humör och sprakande temperament, hurudan dagen än var.

Så sveko till sist mor Kristinas hälsa och krafter och hennes arbetsdag ändrades år 1942. Efter ett par år överlät August Larsson Östgården till dotter och mäg. Men inte slog han sig därför till dödssö ro. I 10 års tid förestod han jordbruk i Edsbyn, i 4 år hos dr. Ivar Pettersson, ett jordbruk på 72 tunnland, där han klände arbetet sedan traktorer och maskiner gjort slite. Om vintarna har det varit timmerkörning i hemtrakten, inte med egen häst utan åt andra. "Det går inte att vara systlös" säger August, det kan gå i 3 dagar, men sedan blir det för tröst och långsamt. De forna krafterna finns väl inte längre, men på tekniken och rörligheten då det gäller körning är det inget fel. Men nog kunde han väl unna sig några vilsamma år, han har egen bostad och sin folkpenion. Han har aldrig behövt söka läkare för sjukdom, någon gång har det varit vid smärre olycksfall.

Man får åtskilligt att minnas på 75 år. August berättar: Det var år 1899. (August var på 16:e året.) Det var om våren, det var väl i början av maj. Det närmade sig flottningstid för det mycken timret efter Nyvallén, Järvsöfly och Lill-valleån. Det var mycket timmer, som skulle ner efter den beräknade långa flottningen Dalsjö-Ör. Ännu låg isen på Stordalsjön, även om solen varit illa med den. Innan den egentliga flottningen började, var det mycket arbete med timmerrullning upp efter den primitiva flottleden. Flottleden tarvade även reparationer varje vår. Ett flottarlag skulle just upp mot Järsöflyvallen. Det var kör-

4

ral Nils Hall, J. Hallkvist, skogvaktare Silén, Anders Larsson i Dalsjö samt sonen August. Det var ingen lätt färd med bördor av mat, kläder och redskap. Isen låg kvar på Stordalsjön men den var landlös, ty denna sjö vräker upp sig fort av den mycken tillrinningen från bergen. Kunde man bara komma ut var nog isen skapligt bärig. De togo upp båten och satte den på kälken. Nu kunde isen få brista utan att de kommo i sjönöd. Så skjutsades båten över isen från Dalsjö till Slättvik, där Nyvallén rinner ut. Vid Slättvik drogo de upp båten ett stycke på land för att inte värfoden skulle ta den.

Så axlade de sina bördor och togo den slingrande gångstigen mot Nyvallén, bortåt 7 km lång.

För den unga August var det säkert en färd över vilket det låg ett glädjens och de stora förhoppningarna skimmer. Han var stor nu och gick jämsides med bredaxlade, starka timmerflottare, han skulle förtjåna egna pengar och framför omom låg en lång ungdomstid med alla möjligheter i sitt sköte.

Det blev knogigt nog i värmodden, men bruset från den väryra än livade vandrarans sinnen — det låg vår i luften. Nu hade de inte långt fram till vallen. Vad var det de sågo? Satt det en karl mitt i gångstigen? En människa, som inte tycktes reagera för deras högljudna samtal! De kommo fram, det var en man, han satt upprätt, men han var död — död sedan 3 veckor kunde det sedan konstateras. De kände honom, det var Bödd-Fäst.

Fäst var kolare, en entöring som sällan sågs i byden. Sitt namn hade han fått därigenom att han lång tid hade varit sysselsatt med kolning på den bergsträcka, som i orten kallades Bödd (30dd). Milorna kolades sakta den tiden 3-4 veckor, och kolningen brukade räkna fram mot våren. Sedan kolningen var över för året, brukade Fäst gå ner till byden för att provianter, gick sedan tillbaka till skogen och låg över i någon oja, till dess snön töat undan så pass att det gick att hugga eller ordna med kolbottnar till nästa säsong.

Han satt nu där stigen gick genom en glänta, snön hade töat undan i övrigt, men där Fäst satt var det en ishöj kvar. Han satt på en del av proviansacken och hade en halft urdrucken brännvinslitar mellan knäna. I säcken fanns ännu en full liter. Nu hade Fäst kolat färdigt.

Väst var det väl en dräp av denne Fäst att ensam ge sig av till skogen med brännvin i matsäcken, och att sedan "bälga" i sig en halv liter av den förädlade drycken. — Men vi kan kanske förlåta honom. Det var så underligt med den vattenklara vätskan i den ljusgröna buteljen. Om han smakade på den, fick

tillvaron med ens en annan färg: Vattnet i Nyvallén brusade mera melodiskt än förr, solen värmdes så ljuvligt, och aldrig förr hade värfglarna drillat så underbart som nu. Nu var det ingen svårighet att glömma den gymnasie vintern som låg bakom, glömma kolden, snöstormarna mellan bergen och vandringsarna mellan milorna i stjärnlösa nätter, att slippa komma ihåg allt sotet och unkenheten i jordkajorna.

Hade Fäst dött av "brännvinslag", hade han frusit ihjäl eller hade hjärtat strejkat? Ingen vet det — inga myndigheter lade sig i sådant den tiden.

Flottarlaget gick fämligt och begrundande mot Nyvallén. Ditt hade även kommit folk från andra håll. Det blev överläggning om hur det skulle ordnas med den döde. Det måste gå bud ner till Järvsö, där han hörde hemma, han skulle ju i vild jord. Det resonerades både hit och dit, men ingen tycktes hägdat att gå med bud.

Det var Anders Larsson som avgjorde saken: August som är kvick och lätt på isen skall gå. Du får vanlig flottartimpenning och kanske en slant till om du går, och så har jag ett par skidor här på vallen som du kan ta, så du inte går genom isen, sa Silén.

Det blev så, August gick. Det var medlut mot Slättvik, så det gick undan. Det var litet kusligt att passera platsen där dödingen låg. Han var nu nerflyttad från sin istron. August tyckte att den döde hade flyttat på sig, men han tog väl fel. Snart hördes bruset av fallet vid Slättvik, och där var båten som skulle i sjön för att han skulle komma ut till den naggade iskanten. August högg i av alla krafter, men den stora flottan nekade att röra sig det allra minsta. Han försökte på alla vis men kom snart underfund med att nu var han bet. Skulle han gå tillbaka till Nyvallén efter hjälp? Aldrig! Men det såg kusligt ut att gå ut i vattret. Brrr! Huuu! Vattnet strömmade in över allt och rev i skinet. När han var vid iskanten, nådde vattnet under armarna. Han hade inga isdubbar att ta sig upp med, men han hade de 10-12 fot långa silenska skidorna och dem lade han tvärs över den farliga isen, tog sats, benen flöt upp och han drog sig upp på isen. . . .

Det blev att tömma ur stövlarna och krama det mesta vattnet ur kläderna, skidorna spändes på och så gick det av över isvidden mot Tomternahåll. Vid nästa land var det att hoppa i vattnet igen. Ner till Tomterna var det nära 4 km. Där hade August tänkt gå in i en bekant gård och torka sig litet, men där var ingen hemma och dörrarna voro stängda. Det var att fortsätta 3-4 km till Nor i Järvsö, dit han i varje fall

skulle. När han väl var där voro världigheterna slut för den dagen. blev torra kläder, mat och övernattning.

Det fanns telefon i en gård i N och därifrån underrättades Fästs arbetsgivare om dödsfallet. — Dagen efter gick det manskop och två hästar under Augusts vägledning mot Nyvallén för hämta den döde. Även det blev en svår färd. På nordsidan av bergen snön djup och klabb, och den ensa his fick gå lös före och trampa upp spår hästen, som drog fordonet. Det fanns ingen annan möjlighet än ta omväg över Gummervallen, det blev en strä på över 1½ mil. När de voro i Gummervallen voro de blöta och utträdade, och som vallen var igenommodad, det ingen annan möjlighet än att brisa sig in för att få mat, vila och värme. Mäven den jordsträtningen blev fullbordad.

Det är på tok vad det nu daltas m barn och ungdom, säger August, det b inget riktigt folk av den på det viset, duger ingenting till då det kniper. H kanske har rätt till en del. Men i kunna vi heller önska oss tillbaka i tiden för den grå fattigdomen, till många armadshemmens tider. Sedan k man ju ha olika åsikter om nutida upfostringsmetoder. Så vet vi inte hell vad de barn, som nu växa upp i ganska gymnast och givmild miljö, för tider till möter — de ha sitt kv. Vi kunna bara önska dem fred och lycka.

P. N.

Musikfest

Söndagen den 4 maj var det koml nerad musik- och familjefest på Arbärgsgården. Spelmännerna spelade gamla toner som lyhördna män gen tiderna fångat i naturens liv och livs tingar och som gett genklang i den eg naturen. Där ljöd "Fiolen min" av J. "Stygvalsen" (= svår att spela) av J. Ersson-upptecknad av Erik Löf, oli landskaps och socknars signaturmeli och många andra låtar, däribland Ol Nordens. Han har i sina låtar fångat i tidens melodier och sammanställt dem klangfulla låtar. Det var Marute Callm som gav berättelsen i ungefär de ord Det var roligt att se, hur musiken levde också i tredje generationens smågrub Med kropp och själ följde de med rytmen.

Spelmännerna var Arbärg spelmannsl där en del Alfa-bor hör hemma, så Bollnäs spelmannslag. Arbärg Folkdansl med sin ledare, Tore Törnfeldt, i spets gladdes med sitt deltagande i festen, v deltog cirka 80 personer.